

OM SKATTEFRI AFSKRIVNINGER OG SKATTEFRI HENLÆGGELSER TIL INVESTERINGSFONDS

1. Den nuværende lovgivning om skattefri afskrivninger og skattefri henlæggelser til investeringsfonds er fra 1957. Vedtagelsen var et led i de bestræbelser, der blev gjort i slutningen af 50'erne for at fremme den industrielle vækst, der tiåret igennem havde været utilfredsstillende. Da lovgivningen således har sin baggrund i et økonomisk klima, der afveg stærkt fra det nuværende, er det ganske naturligt, at den i de senere år har været genstand for voksende debat.

Det er hensigten her¹ i hovedtræk at analysere virkningen af to dele af lovgivningen – den almindelige regel om indtil 30% årlig afskrivning på maskiner og inventar samt reglerne om skattefri henlæggelser til investeringsfonds. De virkninger af lovgivningen, det har særlig interesse at undersøge, er for det første den *fordelingspolitiske* virkning – hermed menes virkningen på beskatningen af erhvervsdrivende personer og selskaber – og for det andet virkningen på virksomhedernes *investeringsbeslutning* – hvormed menes virkningen på omfanget af de private investeringer.

Skattefri afskrivninger på maskiner og inventar.

2. De årlige skattefri afskrivninger kan efter gældende regler udgøre maksimalt 30% af saldoværdien af driftsmidler som maskiner og inventar. Saldoværdien er summen af anskaffelsesprisen af alle maskiner m.v., der er anskaffet inden regnskabsårets slutning minus de gennem årene foretagne afskrivninger og minus afhændelsværdien af de gennem årene afhændede maskiner m.v. Maskiner m.v., hvis levealder ikke kan antages at overstige 3 år, eller hvis pris er under 800 kr., kan dog straks fradrages fuldt ud i indkomsten.

På grund af store administrative fordele, der er forbundet med saldoafskrivningsprincippet, er de følgende overvejelser baseret på en bibeholdelse af dette princip. Som alternativer skal derfor overvejes:

- (a) de gældende regler om maksimalt 30% afskrivning
- (b) de gældende regler, men med en maksimal afskrivning på 20%
- (c) de gældende regler, dog således at værdien af anskaffede driftsmidler først indgår i den afskrivningsberettigende saldo året efter anskaffelsesåret. Som det er nu, kan der i et regnskabsår afskrives på driftsmidler, der er anskaffet til og med regnskabsårets sidste dag.

3. Størrelsen af de årlige nyinvesteringer i maskiner, inventar, transportmidler m.v., foretaget af erhvervsdrivende personer og selskaber i 1958–64, fremgår af tabel 1. Det er disse nyinvesteringer, virksomhederne kan forøge deres afskrivningsberettigende saldoer med.

Tabel 1. Den private sektors nyinvesteringer i maskiner, inventar, transportmidler m. v., mill. kr.

1958.....	2967
1959.....	3670
1960.....	3951
1961.....	4565
1962.....	5253
1963.....	5050
1964.....	6180

Kilde: Materiale i Stat. Dep.

1. I en tidligere artikel har Gunnar Thorlund Jepsen givet en oversigt over indkomstbeskatningens afskrivningsregler: *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 5–6 hefte 1965, side 269–80.

OM SKATTEFRI AFSKRIVNINGER OG SKATTEFRI HENLÆGGELSER TIL INVESTERINGSFONDS

1. Den nuværende lovgivning om skattefri afskrivninger og skattefri henlæggelser til investeringsfonds er fra 1957. Vedtagelsen var et led i de bestræbelser, der blev gjort i slutningen af 50'erne for at fremme den industrielle vækst, der tiåret igennem havde været utilfredsstillende. Da lovgivningen således har sin baggrund i et økonomisk klima, der afveg stærkt fra det nuværende, er det ganske naturligt, at den i de senere år har været genstand for voksende debat.

Det er hensigten her¹ i hovedtræk at analysere virkningen af to dele af lovgivningen – den almindelige regel om indtil 30% årlig afskrivning på maskiner og inventar samt reglerne om skattefri henlæggelser til investeringsfonds. De virkninger af lovgivningen, det har særlig interesse at undersøge, er for det første den *fordelingspolitiske* virkning – hermed menes virkningen på beskatningen af erhvervsdrivende personer og selskaber – og for det andet virkningen på virksomhedernes *investeringsbeslutning* – hvormed menes virkningen på omfanget af de private investeringer.

Skattefri afskrivninger på maskiner og inventar.

2. De årlige skattefri afskrivninger kan efter gældende regler udgøre maksimalt 30% af saldo-værdien af driftsmidler som maskiner og inventar. Saldoværdien er summen af anskaffelsesprisen af alle maskiner m.v., der er anskaffet inden regnskabsårets slutning minus de gennem årene foretagne afskrivninger og minus afhændelsværdien af de gennem årene afhændede maskiner m.v. Maskiner m.v., hvis levealder ikke kan antages at overstige 3 år, eller hvis pris er under 800 kr., kan dog straks fradrages fuldt ud i indkomsten.

På grund af store administrative fordele, der er forbundet med saldoafskrivningsprincippet, er de følgende overvejelser baseret på en bibeholdelse af dette princip. Som alternativer skal derfor overvejes:

- (a) de gældende regler om maksimalt 30% afskrivning
- (b) de gældende regler, men med en maksimal afskrivning på 20%
- (c) de gældende regler, dog således at værdien af anskaffede driftsmidler først indgår i den afskrivningsberettigende saldo året efter anskaffelsesåret. Som det er nu, kan der i et regnskabsår afskrives på driftsmidler, der er anskaffet til og med regnskabsårets sidste dag.

3. Størrelsen af de årlige nyinvesteringer i maskiner, inventar, transportmidler m.v., foretaget af erhvervsdrivende personer og selskaber i 1958–64, fremgår af tabel 1. Det er disse nyinvesteringer, virksomhederne kan forøge deres afskrivningsberettigende saldoer med.

Tabel 1. Den private sektors nyinvesteringer i maskiner, inventar, transportmidler m. v., mill. kr.

1958.....	2967
1959.....	3670
1960.....	3951
1961.....	4565
1962.....	5253
1963.....	5050
1964.....	6180

Kilde: Materiale i Stat. Dep.

1. I en tidligere artikel har Gunnar Thorlund Jepsen givet en oversigt over indkomstbeskatningens afskrivningsregler: *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 5–6 hefte 1965, side 269–80.

Ved beregningen af virksomhedernes samlede skattefrie afskrivninger kan man gå ud fra, at virksomhederne i vidt omfang udnytter afskrivningsmulighederne fuldt ud. Hvis man beregner afskrivningerne som den maksimale afskrivningsprocent af den afskrivningsberettigende saldo, begår man en fejl, da nogle virksomheder ikke udnytter afskrivningsmulighederne fuldt ud, men denne fejl udligner antagelig delvis andre fejl, der bl.a. stammer fra, at visse nyinvesteringer som nævnt straks kan fradrages fuldt ud. I skatteåret 65/66 kan man derfor gå ud fra, at investeringerne i 1964 har givet anledning til et fradrag i den skattepligtige indkomst på ca. 30% af 6180 mill. kr. Investeringerne i 1963 vil i skatteåret 64/65 være blevet nedskrevet til 70% af 5050 mill. kr., og vil altså i 65/66 have givet anledning til skattefrie afskrivninger på 30% af de 70% af 5050 mill. kr. De samlede skattefrie afskrivninger i skatteåret 1965/66 beregnet på denne måde under hensyntagen til alle investeringer i 1958-64 bliver 4975 mill. kr., når restsaldoen af 1958-investeringerne medregnes fuldt ud.

4. Til brug for vurderingen af den *fordelingspolitiske* virkning af de alternative afskrivningsregler er det mest hensigtsmæssigt at foretage en vis generalisering af denne beregning. Investeringerne i året t kaldes I_t . Med en afskrivningsbrøk på a vil årets investering give en afskrivning på $a \cdot I_t$. Investeringerne året før I_{t-1} vil være nedskrevet til $(1-a) \cdot I_{t-1}$ og give anledning til en afskrivning på $a(1-a)I_{t-1}$. De samlede afskrivninger i regnskabsår t bliver derfor:

$$(1) \quad A_t = aI_t + a(1-a)I_{t-1} + \dots + a(1-a)^t I_{t-t} + \dots$$

Hvis investeringerne vokser med en fast årlig vækstrate v vil forrige års investeringer være $(1+v)^{-1}$ gange dette års investering. Under denne forudsætning kan (1) skrives:

$$(2) \quad A_t = aI_t + a(1-a)(1+v)^{-1}I_t + \dots + a(1-a)^t(1+v)^{-t}I_t + \dots$$

For relevante værdier af a og v vil summen af den formelt uendelige kvotientrække (2) domineres af de første led i rækken. Summen bliver:

$$(3) \quad A_t = I_t \frac{a(1+v)}{a+v}$$

Denne beregning af de skattefrie afskrivninger i regnskabsåret t forudsætter, at der i regnskabsåret straks kan afskrives på årets investeringer. Dette er tilfældet ved de alternative afskrivningsregler af typerne (a) og (b).

Ved afskrivningsregler af type (c) vil et års investering derimod først berettigede til skattefrie afskrivninger regnskabsåret efter. Et års forskydning af afskrivningsgrundlaget betyder, at den afskrivningsberettigende saldo bliver et års vækst mindre. Afskrivningerne under regler af type (c) bliver derfor

$$(4) \quad A_t^* = \frac{1}{1+v} I_t \frac{a(1+v)}{a+v} = I_t \frac{a}{a+v}$$

Formlerne (3) og (4) kan nu benyttes til at beregne forskellen i virkning mellem afskrivningsregler af typerne (a), (b) og (c). Forudsætningen for at der overhovedet fremkommer en forskel er, at vækstraten er forskellig fra nul. Når nyinvesteringerne er konstante fra år til år, giver alle typer afskrivninger samme årlige afskrivninger lig med de årlige investeringer.

Den gennemsnitlige vækst i de private nyinvesteringer i årene 1958-1964 var 13% årlig. Med udgangspunkt i (3) kan man beregne den samlede skattefrie afskrivning på maskiner, inventar m.v. i overensstemmelse med de gældende afskrivningsregler, type (a), som ville have kunnet foretages hvis investeringerne havde været jævnt voksende. Ved indsættelse i (3) af $a = 0,3$ og $v = 0,13$ fås

$$A_t = 0,79 \cdot I_t$$

Ved indsættelse af nyinvesteringerne i 1964 fås de beregnede afskrivninger i regnskabsåret 1964, d.v.s. i skatteåret 1965/66:

$$A_{1964} = 0,79 \cdot 6180 = 4882 \text{ mill. kr.}$$

Den samlede skattefri afskrivning i overensstemmelse med afskrivningsregler af type (b) findes ved anvendelse af formel (3) ved indsættelse af $a = 0,2$ og v uforandret lig 0,13:

$$A_t = 0,68 \cdot I_t$$

De skattefri afskrivninger i regnskabsåret 1964 bliver

$$A_{1964} = 0,68 \cdot 6180 = 4202 \text{ mill. kr.}$$

Endelig kan de samlede skattefri afskrivninger på maskiner m.v. beregnes i overensstemmelse med afskrivningsregler af type (c). Denne beregning sker ved indsættelse af $a = 0,3$ og $v = 0,13$ i formel (4)

$$A_t^* = 0,70 \cdot I_t$$

De skattefri afskrivninger i regnskabsåret 1964 bliver:

$$A_{1964}^* = 0,70 \cdot 6180 = 4326 \text{ mill. kr.}$$

Afskrivningsregler af typerne (b) og (c) forer således til temmelig ens resultater; betydningen af stramningen i forhold til regler af type (a) er i begge tilfælde af størrelsen 10% af årets investeringer.

For skatteåret 1965/66 ville de strammere afskrivningsregler, hvis de havde været gældende i en årrække, have betydet, at erhvervsdrivende personer og selskaber tilsammen havde fået forøget deres skattepligtige indkomst med ca. 600 mill. kr. Beløbet ville i givet fald været blevet beskattet med lidt i overkanten af den marginale ligevægtsskat, idet de fleste skatteydere på grund af voksende og svingende indtægter betaler noget mere end ligevægtsskatten. Den del af beløbet, der ville være blevet beskattet i selskaber, ville derfor være blevet underkastet en beskatning på ca. to femtedel, og den del, der ville være blevet beskattet hos personer, ville være blevet beskattet med ca. halvdelen. Forskellen mellem på den ene side skatteprovenuet ved de gældende afskrivningsregler og på den anden side provenuet ved regler af type (b) eller (c), ville således i skatteåret 1965/66 være blevet af størrelsesordenen 250–300 mill. kr.

5. Den beregnede forskel i beskatningen medfører en tilsvarende forskel i de erhvervsdrivendes samlede disponible indtægt. Denne forskel vil kunne muliggøre egenfinansiering af yderligere investeringer. Afskrivningsreglerne kan således af denne vej eventuelt påvirke investeringsomfanget. Forskellen i virkning i denne henseende mellem de alternative afskrivningsregler kan dog næppe være særlig betydelig, eftersom forskellen i skatteprovenu, der for skatteåret 1965/66 blev beregnet til at være af størrelsesordenen 250–300 mill. kr., skal ses i forhold til de samtidige investeringer af størrelsesordenen betydelig over 6 milliarder.

Afskrivningsregler og virksomhedernes valg mellem investeringsplaner.

6. Virksomhederne står ved valget af investeringsplan overfor to arter beslutninger. De skal vælge mellem investeringsplaner, der adskiller sig med hensyn til de maskiner m.v., der planlægges anskaffet, og de skal vælge mellem planer, der blot adskiller sig med hensyn til planlagte anskaffelsestidspunkter. I en forenklet fremstilling må de to arter beslutninger belyses hver for sig. Først belyses afskrivningsreglernes betydning for den førstnævnte art beslutninger.

Med hensyn til de nettoindtægter, investeringerne vil afkaste, er det indlysende, at virksomhederne tager hensyn til indtægterne adskillige år frem i tiden. Med hensyn til den afskrivnings-

ret og den deraf følgende mulige skattebesparelse, der er forbundet med investeringerne, er det derimod muligt, at mange virksomheder ser f.eks. kun et enkelt skatteår frem.

For de virksomheder, der ser *adskillige skatteår* frem, vil afskrivningerne kunne indgå i beregningen af investeringsplanernes nutidsværdi med skatten af de tilbagediskonterede skattefri afskrivninger. Ved afskrivningsregler af typer (a) og (b) vil afskrivningerne i anskaffelsesåret blive $a \cdot K$, hvor K er kapitaludgiften ved en investeringsplan. Denne afskrivning påvirker skatten året efter og skal således tilbagediskonteres ca. et år. Afskrivningerne næste skatteår bliver $a(1-a) \cdot K$ og skal tilbagediskonteres to år. Ved anvendelse af en diskonteringsrente på r bliver de tilbagediskonterede skattefri afskrivninger:

$$(5) \quad D = \frac{aK}{1+r} + \frac{a(1-a)K}{(1+r)^2} + \frac{a(1-a)^2K}{(1+r)^3} + \dots$$

Da de senere led i rækken bliver meget små i forhold til de første, kan summen findes som summen af en uendelig kvotientrække

$$(6) \quad D = K \frac{a}{a+r}$$

Ved afskrivningsregler af type (c) foretages afskrivningerne et år senere. Summen af de tilbagediskonterede afskrivninger bliver derfor:

$$(7) \quad D^* = K \frac{a}{(a+r)(1+r)}$$

For afskrivningsregler af type (a) findes ved indsættelse af $a = 0,3$ og f.eks. $r = 0,1$ i (6):

$$D = 0,75 \cdot K.$$

For afskrivningsregler af type (b) findes ved indsættelse af $a = 0,2$ og $r = 0,1$ i (6):

$$D = 0,66 \cdot K$$

og endelig for afskrivningsregler af type (c) ved indsættelse af $a = 0,3$ og $r = 0,1$ i (7):

$$D^* = 0,68 \cdot K.$$

Forskellen mellem de tilbagediskonterede afskrivninger under på den ene side afskrivningsregler af type (a) og på den anden side regler af type (b) og (c) er altså 7–9% af kapitaludgiften. Da man må gå ud fra, at virksomheder, der tager hensyn til beskatningen *adskillige år* frem, i deres beregninger anvender ligevægtsskattebroker nær ved $2/5$ og $1/2$ for henholdsvis selskaber og personer, bliver forskellen i tilbagediskonteret skattebesparelse for disse virksomheder 3–5% af kapitaludgiften.

For virksomheder, der kun ser *et enkelt skatteår* frem, bliver forskellen mellem de forskellige typer afskrivningsregler følelig. Afskrivningerne det første skatteår efter anskaffelsen bliver for de tre typer afskrivningsregler henholdsvis $0,3 K$, $0,2 K$ og ingenting. Da visse af disse virksomheder må antages at anvende den fulde marginalskat og ikke den marginale ligevægtsskat i deres beregninger, kan *forskellen* i virksomhedernes beregning af skattebesparelser ved de tre typer afskrivningsregler blive indtil 10% af kapitaludgiften mellem reglerne (a) og (b) og blive indtil 30% mellem reglerne (a) og (c).

Det må antages, at forskelle mellem de beregnede nutidsværdier af størrelsen 3–5% af kapitaludgiften gennemgående vil få ringe betydning for investeringsvalget. Derimod må den forskel på helt op til 30% af kapitaludgiften, som vil kunne optræde ved en overgang fra afskrivningsregler af type (a) til type (c) i virksomheder med *snæver skattehorisont*, kunne få mærkbare konsekvenser.

7. Problemerne omkring en virksomheds beslutning om den *tidsmæssige placering* af investeringerne har en noget anden karakter. En virksomhed kan have besluttet sig til visse anskaffelser af maskiner, inventar m.v. En endelig fastlæggelse af virksomhedens investeringer kræver da yderligere en beslutning om, hvilke tidspunkter anskaffelserne skal ske på. En belysning af afskrivningsreglernes betydning for denne beslutning kan ske ved en beregning af de afskrivningsmæssige konsekvenser af en fremskyndelse af en anskaffelse med kapitaludgiften K fra næste til indeværende regnskabsår.

Med henblik på de virksomheder, der tager hensyn til afskrivningerne *mange år* frem, er der tidligere opstillet udtryk for størrelsen af de tilbagediskonterede afskrivninger. Udtrykkene vedrorte en investering i et indeværende regnskabsår. Når de tilbagediskonterede afskrivninger i dette tilfælde betegnes D , ville de tilbagediskonterede afskrivninger ved en forskydning af anskaffelsen til næste regnskabsår åbenbart blive $D/(1+r)$. Det vil sige, at differencen ved forskydningen bliver $D \cdot r/(1+r)$. Da forskellen mellem de tilbagediskonterede afskrivninger som vist ovenfor er forholdsvis ringe, bliver forskellen mellem størrelsen af dette udtryk under de alternative afskrivningsregler forsvindende.

For virksomheder, der kun tager hensyn til de beskatningsmæssige fordele ved afskrivninger i *det førstkommande skatteår* vil afskrivningsregler af type (a) betyde afskrivninger af størrelsen $0,3 K$ ved en investering i indeværende regnskabsår på K . Foretages investeringen i stedet i følgende regnskabsår falder afskrivningsmuligheden udenfor skattehorisonten. Afskrivningsgevinsten set fra virksomhedens synspunkt ved en flytning af investeringen fra næste til indeværende regnskabsår bliver derfor $0,3 K$. Under afskrivningsregler af type (b) bliver afskrivningsgevinsten tilsvarende $0,2 K$. Endelig bliver afskrivningsgevinsten under afskrivningsregler af type (c) simpelthen nul, fordi skattebetydningen af afskrivningsmuligheden falder udenfor skattehorisonten både ved investeringer i indeværende og i næste regnskabsår. Forskellen mellem afskrivningsgevinsten ved de tre typer afskrivningsregler går altså helt op til $0,3 K$, nemlig mellem regler af type (a) og type (c). Mellem regler af type (a) og type (b) bliver forskellen $0,1 K$. Forskellen i skattegevinst findes ved multiplikation med den marginale skattebrok, virksomheden anser for relevant.

For virksomheder, hvis skattehorisont ligger ved udgangen af det kommende skatteår, giver en overgang fra afskrivningsregler af type (a) til type (c) således en særlig stor *forskel* i skattegevinst ved fremskyndelse af investeringer fra næste til det indeværende regnskabsår – nemlig skatten af 30% af anskaffelsesudgiften K . Under sådanne omstændigheder kan der ikke være tvivl om, at den tidsmæssige placering af investeringerne påvirkes af afskrivningsreglerne. I tilfælde, hvor virksomhedsledere regner med den fulde marginalskat, vil skatten af 30% af K kunne komme op i nærheden af 30% af investeringsudgiften. Et sådant beløb vil selvsagt i visse tilfælde kunne motivere en virksomhed til at anskaffe investeringsgoder, som den under andre afskrivningsregler først ville have anskaffet op til flere år efter, idet 30% af anskaffelsessummen vil kunne forrente denne i flere år.

Samlet vurdering af alternative afskrivningsregler.

8. I det forudgående er forskellen i virkning mellem alternative regler om skattefri afskrivninger på maskiner, inventar m.v. blevet undersøgt. De tre alternativer var (a) de gældende regler om maksimalt 30% årlig saldoafskrivning samt reglerne (b) og (c), der hver for sig indebærer en moderat stramning i forhold til de gældende regler. For reglerne (b) bestod stramningen i en reduktion af den maksimale afskrivningsprocent til 20. For reglerne (c) bestod stramningen alene i, at afskrivning tidligst måtte finde sted regnskabsåret efter anskaffelsen, men fortsat med en afskrivningsprocent på 30.

De første resultater vedrorte den *fordelingspolitiske* virkning af en stramning af afskrivningsreglerne. Af en beregning, der på grund af sin approksimative karakter naturligvis må omgives

med visse forbehold, fremgik, at de strammere afskrivningsregler (b) og (c), hvis de havde været gældende i en årrække og under generaliserende forudsætninger om at investeringerne havde været jævnt voksende, i skatteåret 1965-66 i forhold til de gældende afskrivningsregler ville have givet omtrent det samme samlede merprovenu i selskabs- og personskatter, nemlig ca. 250-300 mill. kr.

Det nævnte provenubeløb er af beskeden størrelse i forhold til den samlede direkte beskatning, som i 1965-66 er af størrelsesordenen 10 milliarder kr. I en fordelingspolitisk sammenhæng er det naturligvis af betydning, at fordelene ved de gældende mere lempelige afskrivningsregler fortrinsvis tilfalder de personer og selskaber, der gennemfører store investeringer og derfor gennemgående er de rigeste. De fordelingspolitiske virkninger af moderate ændringer i afskrivningsreglerne er dog under alle omstændigheder så beskedne, at interessen må samle sig om afskrivningsreglernes betydning for omfanget af de private investeringer.

Med hensyn til den måde, hvorpå *virksomhedernes beslutninger om at gennemføre investeringer* må antages at påvirkes af de alternative afskrivningsregler, viste det sig, at en stramning af afskrivningsreglerne virker *markant forskelligt* på de virksomheder, der har en *snæver horisont* med hensyn til skatter – det vil sige, de kun tager hensyn til den skattebesparelse, afskrivningsretten medfører det første skatteår – og de virksomheder, der har en *vid skattehorisont*, idet de tager hensyn til den skattebesparelse, afskrivningsretten medfører, adskillige år frem. Det viser sig nemlig, at en stramning af afskrivningsreglerne fra (a) til (b) eller (c) *næppe i mærkbar omfang* vil kunne påvirke investeringsbeslutningerne i virksomheder med vid skattehorisont. Derimod vil der antagelig fremkomme en *særdeles mærkbar* påvirkning i de virksomheder, der har snæver skattehorisont. Dette gælder særlig ved en stramning fra regler af type (a) til regler af type (c).

Når der er denne betydelige forskel i virkningen af en stramning af afskrivningsreglerne på investeringsbeslutningerne i virksomheder med vid og med snæver skattehorisont er det *ikke* fordi virksomheder med snæver skattehorisont *overvurderer skattefordelen* ved den afskrivningsret, der erhverves ved en investering, men paradoksalt nok fordi de *undervurderer skattefordelen*. Virksomheder med vid skattehorisont vil tage hensyn til afskrivningsmulighederne adskillige år frem, idet de vil tage hensyn til afskrivninger, der tilsammen udgør hele anskaffelsessummen for investeringen. Virksomheder med snæver skattehorisont, der kun tager hensyn til afskrivningsmuligheden det første år, vil under de gældende regler kun tage hensyn til afskrivninger svarende til 30% af anskaffelsessummen. Selv om den sidste type virksomhed ofte må antages at operere med den fulde marginale skattebrøk, hvor den første type må antages at operere med en lavere marginal ligevægtsskattebrøk, vil den samlede værdi af afskrivningsretten i almindelighed blive mindst for virksomheder med snæver skattehorisont.

Absolut set må afskrivningsmulighederne således betyde *mindst* for investeringsbeslutningen i virksomheder med snæver skattehorisont. Derimod bliver *forskellen* i virkning af de alternative afskrivningsregler på investeringsbeslutningen *størst* i virksomhederne med den snævre skattehorisont. For vurderingen af virkningen på det samlede investeringsomfang af en stramning af afskrivningsreglerne bliver det derfor afgørende hvor stor en del af investeringerne, man skønner, der foretages i virksomheder med snæver skattehorisont. Skønner man, at kun en mindre del af de samlede investeringer foretages i virksomheder med snæver skattehorisont, kan den samlede virkning af en stramning af afskrivningsreglerne næppe blive særlig betydelig.

En anden sag er, at proportionen mellem antallene af virksomheder med vid og snæver skattehorisont næppe kan være uforandret gennem *konjunkturforløbet*. I perioder, hvor virksomhedernes indtægter stiger kraftigt, og hvor virksomhederne erfaringsmæssigt ofte forøger omfanget af deres investeringer betydeligt, kan man tænke sig, at virksomheder, der ellers har vid skattehorisont, får indsnævret deres horisont som følge af udsigten til skattestigning efter den forudgående kraftige indtægtsstigning. Hvis proportionen mellem de to typer virksomheder således varierer vil en stramning af afskrivningsreglerne få relativt størst virkning i perioder med en stor

proportion af virksomheder med snæver skattehorisont. Hvis sådanne perioder falder sammen med en særlig stor stigning i investeringsomfanget vil en stramning af reglerne virke *dæmpende* på svingninger i investeringsomfanget.

Hvis man i givet fald skulle ønske at lægge en *meget moderat* dæmper på omfanget af de private investeringer i maskiner, inventar m.v. vil det antagelig kunne opnås ved en stramning af afskrivningsreglerne. Virkningen vil blive større ved en stramning til regler af type (c) end til type (b) uanset reglerne (c) uændret tillader 30% årlig afskrivning, men blot udskyder første afskrivning til regnskabsåret efter anskaffelsen. En stramning vil praktisk talt udelukkende påvirke investeringsomfanget i virksomheder med snæver skattehorisont. En stramning må samtidig antages at virke noget dæmpende på svingninger i investeringsomfanget. Den fordelingspolitiske betydning af strammere afskrivningsregler er temmelig ringe.

Skattefri henlæggelse til investeringsfonds.

9. Den nugældende lovgivning om skattefri henlæggelser til investeringsfonds er som afskrivningsloven fra 1957. Lovgivningen er indrettet efter svensk monster, men har en helt anden karakter end den svenske lovgivning, hvis fundamentale sigte er konjunkturregulering¹.

Efter de seneste ændringer af de danske regler i 1965 kan en virksomhed henlægge indtil 20% af årsoverskudet til investeringsfonds. Henlæggelsen, der fradrages i den skattepligtige indkomst, kan ske så sent som indtil afgivelse af selvangivelse. Da erhvervsdrivende får udsendt afleveringsfristen for selvangivelse til henimod midten af året efter regnskabsåret, får henlæggelsen næsten straks efter, den er sket, konsekvenser for den løbende skattebetaling. I forbindelse med henlæggelsen skal virksomheden indsætte et beløb svarende til halvdelen af henlæggelsen på en spærret konto i bank, sparekasse eller anden anerkendt pengeinstitution – ikke-regnskabsforende skal dog hensætte et beløb svarende til hele henlæggelsen. Efter et år kan og senest inden 12 år skal virksomheden anvende henlæggelsen til forlodsafskrivning på maskiner m.v. eller på de bygninger, hvorpå der kan foretages skattefri afskrivning. I forbindelse med anvendelsen frigøres det beløb, der er indsat på spærret konto.

Tabel 2. *Årlige henlæggelser til investeringsfonds, mill. kr.*

Indkomstår	Skatteår	Henlæggelser foretaget af	
		personer	selskaber
1958.....	59/60	36,4	76,1
1959.....	60/61	46,1	67,1
1960.....	61/62	54,0	78,8
1961.....	62/63	76,8	87,7
1962.....	63/64	97,4	118,7
1963.....	64/65	103,1	127,0
1964.....	65/66	127,8	131,2

Kilde: Stat. Årbog.

10. Investeringsfondshenlæggelserne i årene 1958–64 fremgår af tabel 2. Henlæggelserne i regnskabsåret 1964 har givet anledning til et bruttofradrag i de samlede skattepligtige indkomster på ca. 260 mill. kr. Fra dette beløb skal trækkes de afskrivninger, som virksomhederne har mistet som følge af forlodsafskrivning i forbindelse med anvendelse af tidligere investeringsfondshenlæggelser. Når en virksomhed forlodsafskrifer F på en maskine, mister den en saldoafskrivning på aF i samme regnskabsår, en afskrivning på $a(1-a)F$ i næste regnskabsår og så fremdeles. Da afskrivningsmulighederne på afskrivningsberettigende bygninger i det korte løb er mindre end afskrivningsmulighederne på maskiner m.v., vil de mistede afskrivninger ved forlodsafskrivning på bygninger ligeledes være mindre. Man må derfor gå ud fra,

1. Den svenske lovgivnings udvikling er gennemgået i Proposition nr. 159, 1963.

at virksomhederne fortrinsvis anvender investeringsfondshenlæggelserne til forlodsafskrivning på bygninger. Dette forhold i forbindelse med, at de investeringsfondshenlæggelser, der hidtil har kunnet frigøres, på grund af den kraftige vækst i henlæggelserne er væsentlig mindre end de henlæggelser, der foretages nu, må antagelig betyde, at de afskrivningsmuligheder, virksomhederne løbende mister som følge af anvendelse af henlagte midler, er væsentlig mindre end fradraget i virksomhedernes samlede skattepligtige indkomst som følge af nye investeringsfondshenlæggelser.

11. I de svenske regler om investeringsfondshenlæggelser indgår på tilsvarende måde som i de danske, at et beløb svarende til en vis del (46%) af henlæggelsen skal indsættes på en særret konto, men i modsætning til de danske regler skal dette ske på en konto i Riksbanken. Overført til de danske regler ville dette betyde, at bindingen i forbindelse med investeringsfondshenlæggelsen skulle ske på en konto i Nationalbanken.

Det egentlige konjunkturregulerende sigte i de svenske regler fremkommer ved, at virksomhederne ikke frit kan anvende henlæggelserne. Efter fem år kan virksomhederne frit anvende 30% af henlæggelserne. Iøvrigt frigøres henlæggelserne efter tilladelse af den svenske arbejdsmarkedsstyrelse. Disse frigørelser har vist sig at være et moderat effektivt middel til at fremme investeringerne i visse perioder¹.

Samlet vurdering af reglerne om investeringsfondshenlæggelser.

12. Virkningen af de danske regler om skattefri henlæggelser til investeringsfonds består hovedsagelig i at de i *camoufleret form giver skattebegunstigelser* til de virksomheder, der kan benytte reglerne. Det samlede omfang af disse skattebegunstigelser er dog relativt begrænset. I skatteåret 1965-66 har det maksimalt drejet sig om skatteprovenuet af ca. 260 mill. kr., d.v.s. et beløb af størrelsen 100-130 mill. kr. En generel virkning af skattebegunstigelser til bestemte virksomhedsgrene — i investeringsfondstilkædet *investerende* virksomheder, idet muligheden for frigørelse af fondsmidlerne er afhængig af at der foretages investeringer — er, at disse erhvervsgrene forøger deres relative tiltrækning. Indførelsen af regler om investeringsfonds var derfor ikke noget urimeligt led i de bestræbelser, der i slutningen af 50'erne blev gjort på at fremme den industrielle vækst.

Forholdene har imidlertid ændret sig siden. Der kan nu være behov for at omdanne reglerne om investeringsfondshenlæggelser til et *konjunkturpolitisk redskab*. Som sådant er de nuværende regler ikke anvendelige, idet selve henlæggelsen må antages at ske uden at påvirke investeringsbeslutningen. Endvidere kan frigørelsen af de bundne midler ske over et meget langt tidsrum efter virksomhedens valg, og kan derfor ikke antages at have nogen indflydelse på den tidsmæssige placering af virksomhedens investeringer.

For at reglerne om investeringsfondshenlæggelser skal kunne udjævne svingninger i investeringsomfanget skal de opfylde *to krav*. Henlæggelsen må for virksomhederne være et reelt *alternativ* til investeringer. Det er forudsætningen for at henlæggelsen kan tage toppen af en investeringsbølge. Endvidere må *frigørelsen* af fondsmidler ske på tidspunkter, hvor investeringerne synes at svækkes. Under de nugældende regler er en fondshenlæggelse ikke noget egentligt alternativ til en investering. Ved at opgive en investering, der ville give anledning til en vis afskrivning det første år vinder virksomheden kun mulighed for en fondshenlæggelse på 20% af den pågældende afskrivning. En betingelse for at fondshenlæggelse kan blive alternativ til investering må være at 20% loftet over fondshenlæggelser fjernes. Endvidere er det under de gældende regler ikke således, at fondshenlæggelser blot i et vist omfang nødvendigvis må ske på bekostning af visse investeringer. Dette hænger sammen med, at bindingen i forbindelse med

1. Se herom: Gunnar Eliasson, *Investment Funds in Operation*. Stockholm 1965.

henlæggelser i almindelighed kun udgør halvdelen af det henlagte beløb. Skattelettelsen, der følger henlæggelsen, vil derfor som oftest umiddelbart dække bindingen. Dertil kommer, at bindingen skal ske i et *privat* pengeinstitut. Dette vil kunne finde det fordelagtigt at yde en kunde et *særligt lån* til dækning af indskudet på den bundne konto, idet en sådan transaktion ikke stiller krav om udbetalinger fra pengeinstituttet. En investeringsfondshenlæggelse kan derfor ske uden det i mindste omfang formindsker en virksomheds mulighed for at finansiere sine realinvesteringer. For at påvirke virksomhedernes muligheder herfor må der ved en investeringsfondshenlæggelse kræves en binding af den *fulde* henlæggelse, og bindingen må ske *udenfor* de private pengeinstitutter, altså for eksempel i Nationalbanken.

Hvis adgangen til investeringsfondshenlæggelser gøres fri, må der samtidig rimeligvis ske en vis begrænsning i skattefordelene ved henlæggelser. Dette vil kunne ske ved, at en fondshenlæggelse – i modsætning til under den nugældende ordning, hvor den straks kan fradrages fuldt ud i den skattepligtige indkomst – tillades afskrevet i overensstemmelse med afskrivningslovgivningens saldoafskrivningsprincipper. På denne måde vil en fondshenlæggelse samtidig tydeligere komme til at fremtræde som et alternativ til investering i maskiner eller lignende. Da formålet er en moderering af investeringerne, må fondsmidlerne kræves bundet et vist åremål, f.eks. 5 år. Derimod vil der ikke være grund til at kræve, at henlæggelserne er anvendt inden udløbet af en tidsfrist, som f.eks. den nugældende på 12 år. De henlagte midler bør, som hidtil, anvendes til forlodsafskrivning på maskiner, bygninger m.v.

De beløb, der efterhånden bindes på spærrede konti for eksempel i Nationalbanken, vil kunne danne grundlaget for en lejlighedsvis stimulering af de private investeringer i forbindelse med den mere nuancerede økonomiske politik. Den mest hensigtsmæssige og effektive måde at gøre dette på er antagelig lejlighedsvis at tillade belåning af dele af de indestående beløb. Herved forøges virksomhedernes (og bankernes) likviditet. Da der er tale om en belåning, og ikke en anvendelse af investeringsfondsmidlerne, behøver virksomhederne ikke i den anledning at foretage forlodsafskrivninger. Ved en belåning mister virksomhederne derfor ikke afskrivningsmuligheder. Virksomhedernes motiv til at udnytte en belåningsmulighed vil derfor være kraftigere end deres motiv til at udnytte en eventuel frigivelse af fondsmidler.

*Axel Mossin**

BEFOLKNINGSFORLØBET 1645-1960

Redaktør Aksel Lassens bog »Fald og Fremgang«¹ er et forsøg på at få talmæssigt hold på og give en række kommentarer til befolkningsudviklingen i Danmark i den lange periode mellem 1645 og 1960.

Grundlaget for vor viden om befolkningsudviklingen er i første række folketællingerne, hvoraf de første blev afholdt 1769, 1787 og 1801. Allerede forud for disse totale bestandsopgørelser havde centraladministrationen interesseret sig for ved præsternes mellemkomst at indhente talmæssige oplysninger om befolkningens bevægelser. Så vidt det kan skønnes, blev denne indberetningsaktivitet sat i gang i 1686. Der har dog tydeligvis været vanskeligheder ved at få de lokale myndigheder til at efterkomme indberetningspligten. 1720 rykkes biskopperne for de årlige beretninger, og 1735 bliver det påny pålagt dem at fremskaffe materialet. Denne gang følges henstillingen, og fra dette år findes der praktisk taget fuldstændige indberetninger om fødsler og dødsfald. Initiativet udgik denne gang fra det nyoprettede Oeconomie- og Commerce Collegium, som naturligt nok havde brug for statistikken i sit mangesidede erhvervsøkonomiske arbejde.

* Videnskabelig assistent ved Københavns Universitets Statistiske Institut, cand. polit.

1. Aksel Lassen: *Fald og Fremgang*. Udgivet af Jysk Selskab for Historie, Sprog og Litteratur. Universitetsforlaget i Aarhus 1965. Pris: kr. 40.00.